

WE ARE YOUR DOL

Department
of Labor

RUZUKU YA KUKUZA UFIKIAJI, HAKI, NA USAWA (FARE)

RUZUKU YA FARE NI NINI?

Idara ya Leba ya Jimbo la New York (NYS DOL) ilipokea ruzuku kutoka kwa Ofisi ya Wanawake ya Idara ya Leba ya Marekani ili kufanya uhamasishaji na mawasilisho kwa wanawake yanayolenga haki na manufaa za ajira. Tunalenga kufikia wanawake waliotengwa na wasio na uwakilishi wa kutosha nje ya Jiji la New York, hasa katika maeneo ya mashambani, kupitia mawasilisho na hafla za ana kwa ana na za mtandaoni. Lengo letu ni kueneza elimu na maarifa ili kuwawezesha wanawake katika jimbo lote, kwa kufanya hivyo, tutawasaidia wanawake kupewa kipaumbele katika kupokea haki na manufaa katika jamii zao.

JE, NINAWEZAJE KUTUMA OMBI LA KUPATA WASILISHO?

Wasiliana na NYSDOL kwa njia ya barua pepe kwa info.nysdol@labor.ny.gov au upige simu kwa **888-4-NYS DOL (888-469-7365)**.

MADA ZINAZOLENGWA

KIMA CHA CHINI CHA MSHAHARA

Wafanyakazi wote wa Jimbo la New York (NYS) wana haki ya kupokea angalau kima cha chini cha mshahara kwa saa.

ENEO	KIMA CHA CHINI CHA MSHAHARA <i>kuanzia tarehe 12/31/2022</i>	
Jiji la New York, Long Island na Kaunti ya Westchester	dola 15.00/saa	dola 17.00/saa Wasaidizi wa Huduma ya Nyumbani
Sehemu zingine za Jimbo la New York	dola 14.20/saa	dola 16.20/saa Wasaidizi wa Huduma ya Nyumbani
Chakula cha Haraka - Jimbo lote	dola 15.00/saa	

KIMA CHA CHINI CHA MSHAHARA KWA WAFANYAKAZI WANAPOKEA BAHASHISHI

Sheria ya NYS inawaruhusu waajiri katika sekta nyingi kukidhi kima cha chini cha mshahara kwa kuchanganya mshahara unaolipwa na mwajiri na bahashishi ambayo mfanyakazi hupokea kutoka kwa wateja. Waajiri wa tasnia ya utoaji wa huduma kama vile hoteli na utalii pekee ndio wanaoruhusiwa kuchukua pesa za kiwango sawa na bahashishi kutoka kwa mshahara wa chini. Kazi zinazolipwa kwa bahashishi pekee haziruhusiwi.

ENEO	WAFANYAKAZI WA HUDUMA	WAFANYAKAZI WA HUDUMA YA CHAKULA
Jiji la New York, Long Island na Kaunti ya Westchester	Mshahara wa dola ya 12.50 Pesa za Bahashishi dola ya 2.50	Mshahara wa dola ya 10.00 Pesa za Bahashishi dola ya 5.00
Sehemu zingine za Jimbo la New York	Mshahara wa dola ya 11.85 Pesa za Bahashishi ya dola 2.35	Mshahara wa dola ya \$9.45 Pesa za Bahashishi ya dola 4.75

SAA ZA ZIADA ZA KAZI

Wafanyakazi wengi wanapaswa kupokea malipo ya saa za ziada za kazi baada ya kufanya kazi kwa saa 40 katika wiki ya kazi. Malipo ya saa za ziada za kazi ni mara 1½ ya malipo yako ya kawaida. Kwa wafanyakazi wanaopewa bahashishi, waajiri lazima walipe malipo ya saa za ziada za kazi kwa mara 1½ ya kima cha chini cha mshahara, kisha kuondoa kiwango kinachotumika cha pesa alizopata kutoka kwa bahashishi. Wafanyakazi wa kilimo kwa sasa hupata malipo ya saa za ziada baada ya kufanya kazi kwa saa 60 katika wiki ya kazi na kwa saa zozote walizofanya kazi katika siku yao iliyoteuliwa ya kupumzika.

UAINISHAJI MBAYA: MFANYAKAZI ALIYEAJIRIWA AU MFANYAKAZI HURU?

Ili kubaini ikiwa mfanyakazi anafaa kuainishwa kama mfanyakazi aliyeajiriwa au mfanyakazi huru, hali ya uhusiano kati ya mwajiri na mwajiriwa lazima izingatiwe. Wafanyakazi huru wanafanya biashara yao wenyewe na wanatoa huduma zao kwa umma kwa ujumla.

Mfanyakazi huru hufanya kazi yake bila ya:

- Usimamizi
- Maelekezo
- Udhibiti

Kwa upande mwingine, uhusiano kati ya mwajiri na mwajiriwa unaweza kuwepo ikiwa mwajiri:

- Anachagua lini, wapi na jinsi mfanyakazi atatoa huduma
- Anatoa mahali pa kufanyia kazi, vifaa, zana na bidhaa
- Anasimamia kazi moja kwa moja
- Huweka saa za kazi na kiwango cha malipo, nk.

Jifunze zaidi hapa: dol.ny.gov/independent-contractors

Mwajiri anapoinisha vibaya mfanyakazi kimakusudi kama mfanyakazi huru, huo ni ulaghai. Baadhi ya waajiri hutumia mbinu hii ili kuepuka kufuata sheria ya Bima ya Watu Wasio na Ajira, Fidha ya Wafanyakazi, Usalama wa Kijamii, ulipaji wa kodi

na kima cha chini cha mshahara. Ripoti ulaghai kwa NYS DOL mtandaoni kwa dol.ny.gov/report-fraud au upige simu kwa nambari maalum ya simu ya saa 24: **866-435-1499**.

JUA HAKI ZAKO KAMA MFANYAKAZI MWANAMKE KATIKA NYS

SHERIA YA KUPIGA MARUFUKU MWAJIRI KUULIZA HISTORIA YA MSHAHARA YA MWAJIRIWA

Kuanzia tarehe 6 Januari, 2020, mwajiri anaweza kumuuliza mtu anayetafuta kazi kuhusu matarajio yake ya mshahara, lakini hawezi tena kuuliza au kutumia historia ya mshahara na manufaa ya mtu anayetafuta ili kubaini ikiwa atasailiwa au kuajiriwa.

NOTISI YA MALIPO

Unapoajiriwa, mwajiri wako lazima akupe notisi ya malipo ambayo ina maelezo fulani muhimu, kama vile:

- Utalipwa kiasi gani na mara ngapi
- Siku ya kawaida ya malipo, na
- Makato yoyote kutoka kwa malipo yako

USAWA WA MALIPO

Ni kinyume cha sheria kwa mwajiri kumlipa mwanamke kiasi kilicho chini ya mwanamume kwa kufanya kazi sawa kwa misingi tu ya jinsia. Tofauti za malipo zinaweza kutegemea cheo, kazi nzuri, au kipengele cha ukweli kisichokuwa jinsia, kama vile elimu au uzoefu.

KARATASI YENYE MAELEZO YA MALIPO NA MAKATO

Lazima ulipwe kwa saa zote ulizofanya kazi. Unaweza kulipwa kwa pesa taslimu au hundi, lakini lazima upewe karatasi yenye maelezo ya kina ya malipo kila unapolipwa.

Mwajiri hawezi kukutoza kwa:

- Kuvunjika kwa kifaa
- Kuharibika kwa kifaa
- Kuvunjika kwa kifaa
- Gharama za sare na matengenezo
- Gharama za kufanya biashara za mwajiri, au
- Uhaba wa fedha

UFIKIAJI WA LUGHA

Mashirika ya serikali yanayotoa huduma za moja kwa moja kwa umma zinahitajika kutoa huduma za ukalimani na utafsiri bila malipo kwa umma kwa fomu na maagizo muhimu. Huduma za ukalimani wa lugha zinatolewa katika zaidi ya lugha 200, ikiwa ni pamoja na lugha ya ishara. Katika NYS DOL, hati muhimu zilizoandikwa hutafsiriwa katika lugha 12 kuu za serikali ya jimbo.

UNYANYASAJI WA KINGONO KAZINI

Wajiri wote katika NYS wanahitajika kuwa na mazingira ya pahali pa kazi yasiyo na unyanyasaji wa kingono. Ni lazima wajiri wawe na sera ya kuzuia unyanyasaji wa kingono, kutoa mafunzo ya kila mwaka kwa wafanyakazi, na kutoa sera iliyoandikwa ya kuzuia unyanyasaji wa kingono kwa wafanyakazi wote.

KUKAMA MAZIWA YA MAMA KATIKA MAHALI PA KAZI

Kwa hadi miaka mitatu (3) baada ya kujifungua, kina mama wanaonyonyesha wana haki ya kuchukua muda wa mapumziko usio na malipo au kutumia muda wa mapumziko unaolipwa au muda wa kula chakula kila siku, kukama maziwa ya mama kazini. Sheria mpya itaanza kutumika mnamo Juni 2023 ambayo inapanua marekebicho ya akina mama wanaonyonyesha katika maeneo ya kazi ya NYS na kuwataka wajiri wote kutoa mahali pazuri, za kibinafsi za kukama maziwa mahali pa kazi ambazo zinajumuisha viti, maji ya bomba na umeme. Sheria mpya pia inawataka wajiri kubuni na kutekeleza sera iliyoandikwa kuhusu haki za mfanyakazi kuhusu kukama maziwa ya mama mahali pa kazi.

LIKIZO INAYOLIPWA YA KUUGUA NA USALAMA

Wafanyakazi wa sekta ya kibinafsi katika NYS wanalindwa chini ya sheria ya Likizo Inayolipwa ya Kuugua na Usalama. Kwa kiwango cha chini zaidi, wafanyakazi hupata saa moja (1) ya likizo ya kuugua na usalama kwa kila saa 30 wanazofanya kazi. Suala la ikiwa likizo inalipwa au hailipwi inategemea uwezo wa mwajiri.

BIMA YA WATU WASIO NA AJIRA

Ikiwa ulifanya kazi katika NYS na ukapoteza kazi yako bila kosa lako mwenyewe, unaweza kustahiki Bima ya Watu Wasio na Ajira. Lazima uwe na mapato ya kutosha ili kuweka ombi la malipo; uwe tayari, uwe unakubali, na uwezo wa kufanya kazi; ukiendelea kutafuta kazi; na kurekodi juhudi zako za utafutaji wa kazi. Tuma ombi mtandaoni kwa dol.ny.gov/ au upige simu kwa **888-209-8124**.

JE, NITAWASILISHAJE MALALAMIKO?

Ugavi wa Viwango vya Kazi husaidia kutatua ukiukaji wa sheria ya kazi ya NYS. Ni kinyume cha sheria kwa mwajiri kumfuta kazi, kumwadhibu, au kumbagua au kulipiza kisasi kwa mfanyakazi kwa namna yoyote kwa kuwasilisha malalamiko kuhusu uwezekano wa ukiukaji wa sheria ya kazi au kutekeleza haki zozote zinazolindwa chini ya sheria ya kazi ya NYS.

Wasilisha fomu ya **LS223** ili kuwasilisha malalamiko. Wasiliana na Ofisi ya Viwango vya Kazi kwa maelezo zaidi: **888-52-LABOR (888-525-2267)** au **LSAsk@labor.ny.gov**.

Kwa maelezo zaidi, tafadhali tembelea dol.ny.gov/fostering-access-rights-and-equity-fare-grant